

Prieiga baudžiamosios bylos tikslais prie visų srauto arba vietos nustatymo elektroninių ryšių duomenų, suteikiančių galimybę daryti tiksliai išvadas apie privatų gyvenimą, leidžiama tik siekiant kovoti su sunkiais nusikaltimais arba užkirsti kelią didelėms grėsmėms visuomenės saugumui

Be to, pagal Sąjungos teisę draudžiamos nacionalinės teisės normos, suteikiančios prokuratūrai kompetenciją leisti valdžios institucijos prieigą prie šių duomenų vykdant ikiteisminį tyrimą

Estijoje H. K. buvo iškelta baudžiamoji byla dėl vagysčių, pasinaudojimo trečiojo asmens banko kortele ir smurto prieš teismo procese dalyvaujančius asmenis. Pirmosios instancijos teismas nuteisė H. K. už šias nusikalstamas veikas dvejų metų laisvės atėmimo bausme. Šis nuosprendis vėliau patvirtintas apeliacinėje instancijoje.

Protokolai, kuriais remiantis konstatuotos šios nusikalstamos veikos, buvo parengti, be kita ko, pasinaudojus asmens duomenimis, surinktais teikiant elektroninių ryšių paslaugas. *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija), kuriam H. K. pateikė kasacinį skundą, kilo abejonių, ar su Sąjungos teise¹ yra suderinamos sąlygos, kuriomis ikiteisminio tyrimo institucijos gavo prieigą prie šių duomenų.

Šios abejonės susijusios, pirma, su klausimu, ar laikotarpio, už kurį ikiteisminio tyrimo institucijos turėjo prieigą prie duomenų, trukmė yra kriterijus, leidžiantis įvertinti atitinkamų asmenų pagrindinių teisių suvaržymo, kurį lemia tokia prieiga, dydį. Taigi, kai šis laikotarpis yra labai trumpas arba surinktų duomenų kiekis yra labai nedidelis, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar kovos su nusikalstamumu apskritai, o ne vien kovos su sunkiais nusikaltimais, tikslas gali pateisinti tokį suvaržymą. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejojo, ar galima Estijos prokuratūrą, atsižvelgiant į įvairius pagal Estijos teisės aktus jai priskirtus uždavinius, laikyti „nepriklausoma“ administracine institucija, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Tele2 Sverige ir Watson ir kt.*², galinčia leisti ikiteisminio tyrimo institucijos prieigą prie atitinkamų duomenų.

Teisingumo Teismo (didžiosios kolegijos) sprendime konstatuota, kad pagal Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių, siejamą su Chartija, draudžiamos nacionalinės teisės normos, leidžiančios valdžios institucijų prieigą prie srauto duomenų ar vietos nustatymo duomenų, galinčių suteikti informacijos apie elektroninių ryšių priemonės naudotojo pranešimus arba jo naudojamų galinių įrenginių vietą ir leisti padaryti tiksliai išvadas apie jo privatų gyvenimą nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais, neribojant šios prieigos taikymo vien procedūroms, kuriomis siekiama kovoti su sunkiais nusikaltimais arba užkirsti kelią didelėms grėsmėms visuomenės saugumui. Teisingumo Teismas nurodė, kad laikotarpis, už kurį prašoma leisti susipažinti su šiais duomenimis, ir šiuo laikotarpiu turimų duomenų kiekis ar pobūdis

¹ Konkrečiai su 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeistos 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11) (toliau – Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių), 15 straipsnio 1 dalimi, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7, 8, 11 straipsniais ir 52 straipsnio 1 dalimi.

² 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Tele2 Sverige ir Watson ir kt.*, [C-203/15 ir C-698/15](#), 120 punktas; taip pat žr. pranešimą spaudai Nr. [145/16](#).

šiuo atžvilgiu neturi reikšmės. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal šią direktyvą, siejamą su Chartija, draudžiamos nacionalinės teisės normos, suteikiančios prokuratūrai įgaliojimus leisti valdžios institucijos prieigą prie srauto duomenų ir vietos nustatymo duomenų ikiteisminio tyrimo tikslais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl sąlygų, kuriomis prieiga prie elektroninių ryšių paslaugų teikėjų saugomų srauto ir vietos nustatymo duomenų gali būti suteikta valdžios institucijoms nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais, taikant priemonę, kurios imtasi pagal Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių³, Teisingumo Teismas priminė tai, ką konstatavo Sprendime *Quadrature du Net ir kt.*⁴ Taigi pagal šią direktyvą valstybėms narėms, siekiant, be kita ko, šių tikslų, leidžiama imtis teisėkūros priemonių, kuriomis siekiama apriboti šioje direktyvoje nurodytų teisių ir pareigų, visų pirma pareigos užtikrinti pranešimų ir srauto duomenų konfidencialumą⁵, apimtį, tik laikantis bendrųjų Sąjungos teisės principų, įskaitant proporcingumo principą, ir Chartijoje⁶ garantuojamų pagrindinių teisių. Šiuo klausimu pagal direktyvą draudžiamos teisėkūros priemonės, kuriomis elektroninių ryšių paslaugų teikėjai prevenciškai įpareigojami bendrai ir nediferencijuotai saugoti srauto ir vietos nustatymo duomenis.

Kiek tai susiję su nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslu, kurio siekiama nagrinėjamos teisės normomis, remdamasis proporcingumo principu Teisingumo Teismas nusprendė, kad tik kovos su sunkiais nusikaltimais arba didelių grėsmių visuomenės saugumui prevencijos tikslai gali pateisinti valdžios institucijų prieigą prie visų srauto ar vietos nustatymo duomenų, galinčių leisti daryti tiksliai išvada apie atitinkamų asmenų privatų gyvenimą, o kiti veiksniai, susiję su prašymo leisti susipažinti su duomenimis proporcingumu, kaip antai laikotarpio, už kurį prašoma leisti susipažinti su tokiais duomenimis, trukmė, negali lemti, kad nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas apskritai tikslas pateisintų tokią prieigą.

Dėl prokuratūrai suteiktos kompetencijos leisti valdžios institucijos prieigą prie srauto duomenų ir vietos nustatymo duomenų, vadovaujant ikiteisminiam tyrimui, Teisingumo Teismas priminė, kad nacionalinėje teisėje turi būti nustatytos sąlygos, kurioms esant elektroninių ryšių paslaugų teikėjai turi suteikti kompetentingoms nacionalinėms institucijoms prieigą prie duomenų, kuriais disponuoja. Vis dėlto, kad tokios teisės normos atitiktų proporcingumo reikalavimą, jose turi būti numatytos aiškios ir tikslios taisyklės, reglamentuojančios nagrinėjamos priemonės apimtį ir taikymą bei nustatančios minimalius reikalavimus, kad asmenys, kurių asmens duomenys tvarkomi, turėtų pakankamai garantijų, leidžiančių veiksmingai apsaugoti šiuos duomenis nuo piktnaudžiavimo pavojų. Tokios teisės normos turi būti teisiškai privalomos pagal nacionalinę teisę ir jose turi būti nurodyta, kokiomis aplinkybėmis ir materialinėmis bei procedūrinėmis sąlygomis gali būti imtasi tokių duomenų tvarkymą numatančios priemonės, taip užtikrinant, kad teisių suvaržymas neviršytų to, kas griežtai būtina.

Teisingumo Teismas nurodė, kad siekiant praktiškai užtikrinti visišką tokių sąlygų laikymąsi būtina, kad prieš suteikiant kompetentingoms nacionalinėms institucijoms prieigą prie saugomų duomenų teismas arba nepriklausomas administracinis subjektas atliktų išankstinę kontrolę ir toks teismas ar subjektas savo sprendimą priimtų gavęs motyvuotą šių institucijų prašymą, pateiktą, be kita ko, vykdant prevencijos, atskleidimo arba baudžiamojo persekiojimo procedūras. Tinkamai pagrįstos skubos atveju kontrolė turi būti vykdoma per trumpą laiką.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad atliekant išankstinę kontrolę, be kita ko, reikalaujama, kad teismas ar subjektas, kuriam pavesta atlikti šią kontrolę, turėtų visus įgaliojimus ir suteiktų visas garantijas, būtinas įvairių nagrinjamų interesų ir teisių suderinimui užtikrinti. Konkrečiau kalbant apie ikiteisminį tyrimą, tokiai kontrolei vykdyti reikia, kad šis teismas arba

³ Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 15 straipsnio 1 dalis.

⁴ 2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *La Quadrature du Net ir kt.*, [C-511/18](#), [C-512/18](#) ir [C-520/18](#), 166–169 punktai; taip pat žr. pranešimą spaudai Nr. [123/20](#).

⁵ Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 5 straipsnio 1 dalis.

⁶ Būtent Chartijos 7, 8, 11 straipsniuose ir 52 straipsnio 1 dalyje.

subjektas galėtų užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp interesų, susijusių su tyrimo poreikiais kovojant su nusikalstamumu, ir asmenų, prie kurių duomenų suteikiama prieiga, pagrindinių teisių į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą. Kai šią kontrolę vykdo ne teismas, o nepriklausomas administracinis subjektas, jis turi turėti statusą, leidžiantį jam vykdyti savo funkcijas objektyviai ir nešališkai, ir šiuo tikslu jis turi būti apsaugotas nuo bet kokios išorinės įtakos.

Kaip nurodė Teisingumo Teismas, iš to matyti, kad nepriklausomumo reikalavimas, kurį turi atitikti institucija, atsakinga už išankstinę kontrolę, reiškia, kad ši institucija turi turėti trečiojo asmens statusą institucijos, prašančios leisti susipažinti su duomenimis, atžvilgiu, kad pirmoji institucija galėtų objektyviai ir nešališkai vykdyti šią kontrolę be jokios išorinės įtakos. Konkrečiai baudžiamosios teisės srityje nepriklausomumo reikalavimas reiškia, kad už šią išankstinę kontrolę atsakinga institucija, pirma, nedalyvauja vykdant nagrinėjamą ikiteisminį tyrimą ir, antra, turi būti nešališka baudžiamojo proceso šalims. Taip nėra prokuratūros, kuri, kaip Estijos prokuratūra, vadovauja ikiteisminiam tyrimui ir prireikus palaiko valstybinį kaltinimą, atveju. Vadinasi, prokuratūra negali atlikti minėtos išankstinės kontrolės.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106